

Реферат на тему: "Олександр Сергійович Пушкін"

Олександр Пушкін

Реферат на тему:

Олександр Сергійович Пушкін

"Портрет Пушкіна".

В.А. Тропинин 1927 г. Олександр Сергійович Пушкін народився 6 червня (26 травня за старим стилем) 1799 року в Москві. Батько його, Сергій Львович (1771 —1848), походив з поміщицької, колись багатой сім'ї. Від маєтків предків (в Нижегородській губернії) до нього відійшло мало; але і те він марнотратив, абсолютно не цікавився господарськими справами; служив він в Московському комісаріаті, але службою не був зацікавлений. Серед його знайомих було багато письменників, а брат його Василь Львович набув популярність як поет.

В будинку Пушкіна цікавилися літературою, а сам Сергій Львович був прихильником французьких класиків і писав французькі і російські вірші, які, втім, були відомі тільки знайомим і родичам. Мати Пушкіна, Надія Йосипівна, вроджена Ганнібал, походила від Ганнібала, петрівського "арапа", зображеного в романі Пушкіна.

Виховання Пушкіна було поганим. Французи-гувернери, що змінювалися, випадкові вчителі не могли мати глибокого впливу на дитину, і він в значній мірі був наданий самому собі. Дитинство Пушкін провів в Москві, виїжджаючи на літо в повіт Захарово, в підмосковний маєток бабусі.

Окрім Олександра в Пушкіних були діти — старша дочка Ольга і молодший син Львов. Батьки не надавали багато уваги дітям, так, мабуть, Олександр теж не був улюбленою дитиною в сім'ї.

Його брат писав згодом про дитячі роки Олександра: "До одинадцятилітнього віку він виховувався в батьківському будинку. Пристрасть до поезії з'явилася в ньому з першими поняттями: на восьмому році віку, уміючи вже читати і писати, він складав на французькій мові маленькі комедії і епіграми на своїх вчителів. Взагалі виховання його мало містило в собі російського. Він чув одну французьку мову; Гувернер був француз, втім людина недурна і освічена; бібліотека його батька складалася з одних французьких творів. Дитина проводила безсонні ночі і тайком в кабінеті батька пожирав книги одну за іншою".

В 1810 році виник проект пристрою привілейованого учбового закладу — ліцею в Царському Селі, при палаці Олександра І. Пушкін, що мав впливові знайомства, вирішив віддати туди свого сина Олександра. В червні 1811 р. Олександр з своїм дядьком поїхав до Петербургу, завдяки наявним зв'язкам, Пушкіну було забезпечено зарахування. 12 серпня він витримав вступний іспит. 19 жовтня був урочисто відкритий ліцей і з цього дня почалося життя Пушкіна ліцеїста.

Ліцей був закритим учбовим закладом, в нього було прийнято всього 30 учнів. Це були діти середніх малозабезпечених дворян, що мали службові зв'язки.

Ліцей був закритим учбовим закладом, в нього було прийнято всього 30 учнів. Це були діти середніх малозабезпечених дворян, що мали службові зв'язки.

У зв'язку з політичними подіями 1812 р. узяття французами Москви ставило під загрозу Петербург. Через великий потік солдатів проходячого через Царське Село, в ліцеї запанував ліберальний дух. В ліцей проникали плітки про Олександра І і його оточення.

Царське Село. Кругозір Пушкіна у той час розширював П. Чаадаєв, що опинився в гусарському полку в Царському Селі. Чаадаєв був налаштований вельми ліберально, він вів довгі політичні бесіди з Пушкіним і зіграв чималу роль в етичних поняттях Олександра. Згодом Пушкін присвятив Чаадаєву одне з перших своїх політичних віршів.

В ліцеї Пушкін щільно займався поезією, особливо французькою, за що він і отримав прізвисько "француз". Серед ліцеїстів проводилися пасивні змагання, де Пушкін довгий час брав першість. З російських поетів Пушкіна привертав Батюшков і вся група письменників, що об'єдналися навкруги Карамзіна. З цією групою Пушкін був зв'язаний через сімейні відносини, зокрема, через дядька, який входив в неї.

В будинку Карамзіна, який знаходився в Царському Селі, Олександр познайомився з Жуковським і Вяземським, їх вплив особливо відобразився на творчості Пушкіна починаючи з 1815 року. Улюбленим поетом Пушкіна був Вольтер, саме йому Пушкін був зобов'язаний і раннім своїм безбожником, і схильністю до сатири, яка, втім, знаходилася також залежно від літературної боротьби Карамзіна і від жартівливих сатир Батюшкова.

В ліцеї Пушкіна також торкнувся новий перебіг поезії того часу: "Оссіаніцизм" і "Барди". До кінця перебування в ліцеї Пушкін підпав під сильний вплив нової елегійної поезії, пов'язаної з діяльністю таких французьких поетів, як Хлопці і Мільвуа. Літературна слава Пушкіна ліцеїста прийшла до нього в 15 років, коли він вперше виступив у пресі, помістивши у "Віснику Європи" в липневому номері вірш "До друга поету".

В жовтні 1815 року утворилося літературне суспільство "Арзамас" і проіснувало воно до кінця 1817 року. Крім "Арзамаса" і "Бесіди" були ще літературні суспільства. Одним з них був кружок письменників, що збиралися в Оленина. Там збиралися супротивники "Бесіди", але і не прихильники "Арзамаса". Голова цього кружка були байкар Крилов і Гредіч.

Пушкін цінував обох цих людей і згодом відвідував Оленінській кружок. Але в час ліцеїста Пушкін знаходився під впливом Арзамаса, що надихнув сатирою Батюшкова на боротьбу з "Бесідою" Пушкін розділяв всі симпатії і антипатії "Арзамаса".

"Пушкін в Царському Селі", картина Ільї Рєпіна, 1911.

Часи перебування в ліцеї кінчився влітку 1817 роки. 9 червня відбулися випускні іспити, на яких Пушкін читав замовлений вірш "Безвір'я". Арзамасець Ф. Вігель писав в

своїх спогадах: "На випуск молодого Пушкіна дивилися члени "Арзамаса" як на щасливу для них подію, як на торжество. Самі батьки його не могли приймати в ньому більш ніжної участі; особливо Жуковській, в "Арзамасе", здавався щасливий, нібито сам бог послав йому миле чадо. Чадо показалося досить пустотливо і неприборкано, і мені навіть боляче було дивитися, як всі старші брати на перерву балували маленького брата. Запитають: чи був він тоді лібералом? Так як же не бути вісімнадцятирічному хлопчику, який тільки що вирвався на волю, з палкою поетичною уявою, кипучою африканською кров'ю в жилах, і в таку епоху, коли вільнодумство було в самому розпалі".

Олександр І Після закінчення ліцею Пушкін був визначений в колегію закордонних справ, згодом (в 1832 році) колегія перетворилася в міністерство закордонних справ. Серед товаришів по службі Пушкіна був Грібоєдов.

Через місяць після прийому на службу Пушкін вже отримав відпустку до вересня і близько двох місяців провів в Михайлівському, Пскові маєтку матері. Потім Пушкін майже безвиїздно залишався три роки в Петербурзі (не рахуючи поїздки в Михайлівське влітку 1819 роки). Після ліцею в 1817 році Пушкін друкується в журналах, підбирає вірші для своєї збірки, хоче випустити свою книгу. Працює над поемою "Руслан і Людмила", яку він почав писати в останній рік ліцею. Літературна обстановка після закінчення Пушкіним ліцею змінилася.

Якщо останній рік ліцею ідеологічним впливом "Арзамаса", то тепер коли Пушкін, нарешті, отримав можливість безпосередньої участі в засіданнях цієї, організації воно раптом припинило своє існування.

Пушкін закінчив ліцей якраз в період реорганізації таємних організацій. В 1816 році було засновано перше революційне співтовариство "Союз Порятунку". Природно, що перше враження Пушкіна після виходу з ліцею були політичними. Розширення політичного кругозору сприяло знайомству з Миколою Тургенєвим, гарячим прихильником звільнення селян, Чаадаєвим, часте спілкування з товаришем Пушкіним ліцейста, що вступив в таємне товариство, і з численними представниками ліберального офіцерства, з якими Пушкін зав'язав зв'язки ще з ліцейства.

В таємні організації Пушкін не вступає. В березні 1819 року він вступає в дружнє літературне товариство "Зелена лампа", там за гулянками йде розповсюдження ліберальних ідей і критика олександрівського режиму. В цей період Пушкін написав політичні вірші: "Вільність" (1817 рік), "До Чаадаєву" (1818 рік), "Казки" (1818 рік), "Село" (1819 рік). В цих віршах ми бачимо вплив на Пушкіна помірковано-ліберальних ідей.

Нерадикальність програми Пушкіна створила йому погану репутацію в уряді. Під ім'ям Пушкіна ходили цикли епіграм, направлених проти Олександра, Аркачєєва і інших, але далеко не всі вони, як це можна вважати, належать Пушкіну. Вірші Пушкіна стали знаряддям літературної пропаганди в руках членів таємних організацій. Вони отримали величезне розповсюдження в народі, особливо серед офіцерства, і створили славу Пушкіну не у меншій мірі, чим його твори, що з'являлися у пресі.

В ті роки Пушкін захоплюється театром. Але театр "хворий" політикою і носить абсолютно не театральний характер. В Пушкіна зав'язуються зв'язки в театральному світі. Він прийнятий в круг Шаховського і належить "лівому флангу" театральних крісел. За два роки — 1818 і 1819 — Пушкін надрукував тільки шість віршів. Пушкін посилено писав в ці роки "Руслана і Людмилу". В петербурзький період Пушкін вів вельми дозвільне життя, відвідував світські салони (зокрема, салон княгині Голіциной).

Миколай Михайлович Карамзін Пушкін постійно проводив час серед молодого офіцерства. П'янки, карти і серцеві захоплення найрізноманітнішого характеру були звичайною формою повсякдення Пушкіна, не дуже обтяженого службою. Пушкін настільки яскраво бравував своїм положенням опозиційного цивільного поета, що царський уряд не міг не помітити цього.

Зібралася гроза, Олександр I вирішив розправитися з Пушкіним і заслати його до Сибіру або в Соловки, рознісся навіть слух, що Пушкін був відвезений в таємну канцелярію і висічений. Про нього клопотав Карамзін, унаслідок чого був пом'якшений вирок, і було висунуто рішення вислати Пушкіна в Єкатеринослав. Канцелярія його знаходилася у веденні колегії закордонних справ, і, таким чином, посилення мало пристойну форму перекладу по службі.

6 травня Пушкін вже повинен був виїхати з Петербургу. На той момент "Руслан і Людмила" вже знаходилися в друці, а випуск своєї збірки віршів він довірив Всеволожському.

Миколай Миколайович Раєвський Після прибуття в Катеринославі Пушкін простудився і захворів. Туди прибув генерал Раєвський і по попередній домовленості, вони відправилися до Криму. В поїзді брали участь сам генерал Миколай Миколайович Раєвський, його син Миколай і дві дочки Софія і Марія. Шлях їх лежав через Кавказ, в кавказьких водах їх чекав старший син Раєвського — Олександр. На кавказьких гарячих водах (нині П'ятигорське) Пушкін провів два місяці — з 5 червня по 5 серпня.

А потім вони попрямували до Криму, через Кубань, Тамань, Керч до Феодосії, а потім морем. Вони поселилися в будинку Рішельє в Гурзуфе. Там Пушкін прожив з 18 серпня до 5 вересня 1820 року. Всі три тижні, проведені ним в Гурзуфе, він присвятив відпочинку і політичним дискусіям з Раєвським про події на заході. Тут, в Гурзуфе, і з'явилася ідея "Кавказского пленника".

Пестель Павел Іванович

Декабрист, познайомились

в 1821 році в Кишиневі Під час відсутності Пушкіна канцелярія була перенесена з Єкатеринослава до Кишинева. Пушкін поїхав через Перекоп, Херсон, Одесу, ніде не затримуючись, і прибув до Кишинева 21 вересня. Там він зустрівся із старим товаришем ще по "Арзамасу" — Орловим. Оскільки служба його не була обтяжливою, він зміг з 1820 р. по 1823 р. відвідати Кам'янку, Київ, Одесу, Аккерманн і Ізмаїл. В 1823 р. Пушкін повернувся до Кишинева.

Під час поїздок в Кам'янку Пушкін потрапив в середовище діячів Південного

таємного кружка, де він близько познайомився з декабристами. Там він закінчив свою повість "Кавказький полонений". Роки, проведені в Кишиневі були роками політичного зростання Пушкіна на ідеях Руссо. В червні 1823 р. завдяки допомозі друзів Пушкін перебирається на службу до Одеси. Через розбіжності на службі по розпорядженню Олександра Пушкін був висланий в Михайлівське, куди і прибув 9 серпня 1824 р.

Михайлівське В цей час в Михайлівському знаходилася сім'я Пушкіних. Батько прийняв на себе поліцейські обов'язки по спостереженню за сином. Молодший брат Пушкіна займався підготовкою втечі Пушкіна за кордон. Засоби для цього передбачалося зібрати шляхом видань, але втеча не відбулася.

Незабаром сім'я Пушкіна виїхала з Михайлівського. В цей період його життя протікало досить спокійна, була насичена тільки прогулянками і новими знайомствами. Також цей час був часом посиленої творчості і посилених вивчень. Він займався сучасною історією, проводячи паралель з більш стародавньою..

Це відобразилося на подальших його творах. В Михайлівському продовжувалася робота над романом "Євгеній Онегин" (було написано 4 розділи і в корені був змінений план роману), була закінчена робота над поемою "Цигани", почата в Одесі, і останнім великим твором, написаним в Михайлівському, була жартівлива поема "Граф Нулін" (13 грудня 1825 р.).

Василій Андрійович Жуковський

один з найближчих друзів Пушкіна,

він знав його ще дитям 14 грудня 1825 р. під час повстання декабристів Пушкін, що залишився в стороні від змови і розправи, сподівався на зміну своєї долі. Жуковський писав йому: "Ти не в чому не замішаний — це правда? Але в паперах кожного з діючих знаходяться вірші твої. Це худий спосіб подружитися з урядом".

Уряд Миколи I шукав спосіб обеззброїти Пушкіна. Для цього в Михайлівське був посланий таємний політичний агент Бошняк для з'ясування питань: що говорить Пушкін про уряд, чи не закликає він селян до обурення проти уряду. Але не знайшовши потрібних аргументів для звинувачення, уряд вирішив інакше. У вересні Пушкін з фельд'єгером був відправлений до Москви на побачення з Миколою I.

Миколай I 8 вересня 1826 р. Пушкін прибув до Москви цього ж дня був представлений Миколі I. Результати цього побачення були наступні: Пушкін отримав свободу пересування, твори його поступали на дозвіл самому Миколі I, а посередником призначався шеф жандармів Бенкендорф.

Приїхавши до Москви Пушкіну довелося випробувати декілька розчарувань. У вересні виникла справа про розповсюдження в списках віршів з "Андрія Шиньє", що тлумачать як вірші про події 14 грудня. Пушкіна допитували, вимагали пояснень. Справа закінчилася тільки в липні 1828 року.

В листопаді 1826 р. Пушкін повернувся з Москви в Михайлівське, отримавши завдання від Миколи написати записку про народне виховання. Виконання вимоги повинне було носити характер політичного іспиту Пушкіна. Він написав записку ухильно, прагнучи задовольнити вимогам Миколи і в той же час не суперечити собі. На

записку була накладена резолюція, повідомлена Пушкіна Бенкендорфом. Цією резолюцією Пушкін був визнаний тим, що не витримав випробування.

Після публічного читання "Бориса Годунова" Пушкіну було роз'яснено значення рішення про царську цензуру. Йому було вказано, що він позбавляється права друкувати що або на загальних підставах, і всі його твори в обов'язковому порядку вилучаються з ведення загальної цензури і представляються на розгляд Миколі через Бенкендорфа.

Політика уряду по відношенню до Пушкіна диктувалася прагненням привернути його на свій бік і вжити як глашатая казенних ідей.

З 1827 року Пушкін веде дозвільне життя, замислюється над пристроєм сімейного життя. В 1828 році він робить спробу одружитися з Ганною Оленіною. Спроба не вдала, з вини самого Пушкіна. В ці роки виходять в друк багато його творів. В цей час він пише нескінчений роман "Арап Петра Великого", продовжує писати "Євгенія Онегина", в короткий час пише поему "Полтава".

Тоді ж він піддається літературно-журнальній критиці. В час, коли Пушкін писав "Полтаву", почалася нова справа. До уряду дійшла "Гавріїліада", почалися пошуки автора цієї "безбожної поеми". Почалося слідство, якому піддався Пушкін, але він відрікався від авторства письмово. Врешті-решт, він послав царю якийсь лист, після чого справа була припинена, але в Пушкіна з'явилися нові обов'язки перед урядом.

Наталія Миколаївна

Гончарова В 1829 році Пушкін приїжджає з Петербургу до Москви і сватається до Наталії Миколаївни Гончарової, на що дістає відмову. Після, Пушкін виїжджає на Кавказ, всупереч відмові Миколи І. Свою поїздку на Кавказ Пушкін описує в "Подорожі в Арзрум". Пушкін їде на Кавказ через бажання брати участь в Турецькій війні, але по більшому ступеню через друзів-товаришів, що служили у той час там.

Повернення Пушкіна з Кавказу було прийнято з великим обуренням, Микола І вимагав пояснень. В кінці 20-х рр. Пушкін веде постійні сутички з Булгаріним. В квітні 1830 року Пушкін робить нову пропозицію Наталії Гончарової і цього разу воно було прийнято. В сім'ї Гончарових зажадали від Пушкіна офіційне посвідчення від Бенкендорфа, що він не знаходиться під поліцейським наглядом. Також їх цікавило матеріальне благо Пушкіна. Його батьком йому була передана частина нижегородського маєтку — село Кистеневка, що знаходилося недалеко від Сергію, що належав, Львовичу села Болдіна.

1 вересня 1830 року Пушкін виїхав в Болдіно, заздальгідь посварившись з матір'ю Гончарової, після чого питання про брак залишилося відкритим.

Пейзажі Болдино В Болдіно Пушкін дуже плідно попрацював. Він написав близько чотирьохсот віршів, 8-у, 9-у і 10-у глави "Євгенія Онегина" але остання згоряє. Також він пише в Болдіно близько 30 дрібних віршів, 5 повістей прозою, декілька драматичних сцен. Робота в Болдіно замикає цілий період творчості Пушкіна. Пушкін пише прозу, пише багато критичної і публіцистичної статі. Основна робота в Болдіно полягала в маленьких трагедіях, пов'язаних з драматургічними дослідженнями Пушкіна.

Перебування в Болдіно мало ще результат, важливий для подальшої біографії Пушкіна. Тут він переконався в розореній і занедбаності маєтку. Він побачив, що майбутнє його не пов'язано з маєтком. Стати поміщиком йому не вдалося б, так він і не відчував до цього покликання. Болдіно не могло давати доходи. Майбутнє Пушкіна полягало в том, що він був "грамотій і поет". Саме Болдіно було для нього місцем творчості, а не поміщицьких турбот.

Тут, в Болдіно, він багато написав критичної і публіцистичної статі, яка мала вже характер підведення підсумків пройденому. Відповідаючи своїм супротивникам, Пушкін зробив огляд власної творчості. Велика частина його заміток про власні твори відноситься саме до болдінської осені (1930 рік). Тут, в Болдіно, він вичерпав всі літературні задуми минулого і, виїжджаючи звідси, був готовий почати нове життя як в особистому, так і в літературному відношенні

Храм Вознесіння, де

вінчався Пушкін с Гончаровою Після повернення з Болдіна Пушкін почав зміни, одружувався. Весілля відбулося 18 лютого 1831 року в Москві, але згодом Пушкіни жили в Петербурзі. В період між Москвою і безпосередньо Петербургом вони жили в Царському Селі, де Пушкін за допомогою Жуковського міг налагодити особисті відносини в уряді. А Микола I побажав бачити дружину Пушкіна як прикраси його придворних балів.

Тоді ж, в 1831 році, Пушкін піднімав питання про дозвіл видавати політичний орган. Дозвіл був даний тільки в липні 1832 року, але Пушкін ним не скористався. Влітку 1831 роки роман "Євгеній Онегин" отримав остаточну обробку, "Борис Годунов" не користувався успіхом. В цей період Пушкін замислює "Дубровського" і "Історію Пугачева".

Збираючи матеріал для "Історії Пугачеві" і з'їздивши на місце битви, Пушкін в жовтні повертається в Болдіно і проводить там до половини листопада. Це була друга болдінська осінь. Там він закінчив "Історію Пугачова", написав "Мідний вершник", "Казку про рибака і рибку", "Казку про мертву царівну" і багато віршів. До цього ж часу відноситься робота над "Піковою дамою".

В особистому житті Пушкіна відбулися нові зміни. В кінці грудня 1833 року Пушкін був прийнятий Миколою I в камер-юнкері при дворі, що Пушкін сприйняв як образа. Його негативне сприйняття цієї посади привело ще до одного конфлікту з Миколою I, було бажане те, що дружина Пушкіна танцювала в Анічкове.

В цей час в Пушкіна була матеріальна скрута, посада при дворі не давала спокійно працювати, а перевидання його творів не приносило великих доходів. До того ж в травні 1832 року в Пушкиних народилася дочка Марія, а в липні 1833 року — син Александр, пізніше, 1835 року народиться син Грігорій і 1836 року — дочка Наталія.

В Петербурзі жили самі Пушкіни і дві сестри дружини. Для того, щоб містити таку велику сім'ю і давати їй можливість вести широке світське життя, Пушкін вдається до позики, і заставам коштовностей. Борг в нього складав 60 тис. рублів, і йому довелося вдатися до допомоги держави, чим він виявився остаточно прив'язаний до двору.

В березні 1836 року померла мати Пушкіна, залишивши в спадок Михайлівський, ділення якого дотяглося до смерті Пушкіна. В 1835 році з'явився привід для дуелі, коли молодий офіцер Дантес почав залицятися за Наталією Миколаївною, чому вона була не проти. По двору ходили мерзенні плітки і Пушкіну було прислано анонімний лист, де указувалося побічно на зраду його дружини з Миколою І. Пушкін запідозрив в авторі цього листі Геккерна (приймального батька Дантеса) і викликав на дуель Дантеса. Але втручання Жуковського запобігло дуелі. За наполяганням Пушкіна Дантес одружувався на одній з сестер Наталії Миколаївни Гончарової.

Але і після браку Дантес продовжував залицятися за дружиною поета. Незабаром Пушкін дізнався про побачення Наталії Миколаївни з Дантесом, що відбувся в будинку Ідалії Полетіки, особисто ненавидячий Пушкіна. Цього разу Пушкін послав виклик самому Геккерну, але замість нього виклик прийняв Дантес. Дуель відбулася 27 січня 1837 року на Чорній річці в Комендантської дачі. Там Пушкін був смертельно поранений. В 2 години 29 січня (по новому стилю 10 лютого) 1837 року він помер. 5 лютого Пушкін був перевезений в село Михайлівське і похоронений в Святогорському монастирі.

Святогорский монастир.

Могила Пушкіна знаходиться

у підніжжя храму

(в верхній частині фото, справа)

Могила Пушкіна

Свого часу В. Г. Белінській через властиву йому здатність історичного мислення визнав потрібним обмежувально визначити соціальну значущість своїх оцінок художніх творів.

Він писав про Пушкіна: "Пушкін належить до явищ, що вічно живуть і рухаються, не зупиняється на тій крапці, на якій застала їх смерть, але продовжуючи розвиватися в свідомості суспільства. Кожна епоха вимовляє про них свою думку, і як би невірно зрозуміла вона їх, але завжди залишить наступній за нею епосі сказати що-небудь нове і більш вірне, і жодна ніколи не викаже всього".

В 1859 році Ап. Григор'єв писав про Пушкіна: "Пушкін — наше все: Пушкін — представник всього нашого душевного, особливого, такого, що залишається нашому духу, особливо після всіх зіткнень з чужим, з іншим світом. Пушкін — поки єдиний повний нарис народної особи... повний і цілий, але ще не фарбами, а тільки контурами накиданий образ нашого народного ества... Сфера душевних співчуттів Пушкіна не виключає нічого до нього минулого і нічого, що після і буде правильного і духовно — нашого".

Навкруги імені Пушкіна створюється атмосфера свого роду обожнювання носія і виразника основних властивостей "національної душі". Пушкіна — в міру рівня культурності пануючих класів дореволюційної Росії — посилено вивчають, видають, на ньому "виховують" підростаючі покоління.

Щоб показати, який зміст нерідко вкладали в поняття "національний поет", можна

навести один приклад. В урочистій промові, вимовленій в 1891 році на святі пам'яті Пушкіна в одній з гімназій, учням проголошувалися наступні істини: "Ідеал пушкінського політичного устрою такий: вільна відданість боргу внизу, але милосердна могутність вгорі... Пушкін був переконаний, що православ'я є основа нашого національного характеру, нашої народності, що ченцям ми зобов'язані нашою історією, отже, і освітою".

Надзвичайно цікаву характеристику пушкінського генія півсотні років тому назад дав французький критик М. де Вогює в своїй книзі про російський роман. На чолі, присвяченій російському романтизму і пушкінській поезії М. Де Вогює пише: "Треба визнати, що творчість Пушкіна, узята в цілому, не знаходить ніяких етнічних рис. Це — романтик, пройнятий духом, що надихав в той же самий час його побратимів в Німеччині, Англії і Франції; він виражає загальні відчуття і вкладає їх в російські теми; але національне життя він споглядає ззовні, як і все з його світу, очима художника, вільного від всякого впливу раси. ...Хіба це значить поменшити Пушкіна, викравши його в раси для того, щоб віддати людству? Я цього не думаю. ...Випадковість, що примусила його народитися в Росії, могла кинути його в будь-яку іншу країну; його творчість від цього аніскільки б не змінилася, воно б залишилося тим, що воно є, простим і вірним дзеркалом, в якому відображаються всі людські відчуття під одягом, прийнятим біля 1830 року освіченим товариством Європи. Ці ж вірші, що оспівують російську природу, російську любов, російський патріотизм, якщо в них змінити деякі слова, будуть оспівувати ті ж предмети для англійця, француза або італійця. ...Якщо чудово бути сином Рюріка, то ще більш чудово бути сином Адама; і якщо, як це інші думають, є більшою заслугою розумітися тільки в Москві, то, можливо, ще велика заслуга, примушувати думати, плакати і усміхатися всюди, де дихає людина; і Пушкіну це вдалося".

Пушкін народився і жив в епоху найбільших соціальних, політичних, культурних зсувів і потрясінь. Велика французька революція своїм впливом захопила багато які країни і тим як би зв'язала всю Європу, якщо не весь світ, в єдине ціле. В 1836 р. Пушкін писав:

Припомните, о други...

Чему свидетели мы были!

Игралища таинственной игры,

Метались смущенные народы,

И высились, и падали цари;

И кровь людей то славы, то свободы,

То гордости багрила алтари

Або в 1830 р. в посланні "До вельможі":

Все изменилося. Ты видел вихорь бури,

Падение всего, союз ума и фурий,

Свободой грозною воздвигнутый закон,

Под гильотиною Версаль и Трианон

И мрачным ужасом смененные забавы.
Преобразился мир при громах новой славы
Давно Ферней умолк. Приятель твой Вольтер,
Превратности судеб разительный пример,
Не успокоившись и в гробовом жилище,
Доныне странствует с кладбища на кладбище.
Барон д'Ольбах, Морле, Гальяни, Дидерот,
Энциклопедии скептический причет,
И колкий Бомарше, и твой безносый Касти,
Все, все уже прошли. Их мненья, толки, страсти
Забыты для других. Смотри: вокруг тебя
Все новое кипит, бывшее истребя.
Свидетелями быв вчерашнего паденья,
Жестоких опытов собирая поздний плод,
Они торопятся с расходом свесть приход.

Ось в цій "всесвітнього" діапазону відчуттів і думки, що пронизала всю творчість Пушкіна, ми знайдемо ключ до визначення міри значення його спадщини для нас. В плані національному Пушкін — перший і російський поет — європеєць. З його поезією російська культура стала однією з аспектів культури європейської з її складними і глибокими суперечностями великої історичної епохи переходу від середньовіччя феодалізму до буржуазних відносин нового часу. З Пушкіним остаточно увійшли до російського життя тематика і тональність "всемирности".

І цілком природно тому, що пушкінський показ дійсності, Пушкінська постановка питань епохи мають значення не тільки як вузько-національні, на вузько-національному матеріалі дані, але і як загальноєвропейські. Недаром пушкінські поетичні свідчення про життя початку минулого століття можуть бути використані для характеристики європейського життя.

Дуже дотепно і вдало, наприклад, використовував пушкінського "Євгенія Онегина" один з німецьких есеїстів, вивчаючий "громадськість Західної Європи" початки минулого століття (Глейхен — Руссвурм). Він цілими сторінками цитує в своїй книзі "Євгенія Онегина", характеризуючи життя верхніх шарів суспільства Парижа, Лондона, Вени почала XIX століття.

В плані європейському Пушкін — перший великий європейський поет російської нації, на новій мові, в нових образах і звуках нова російська ділянка європейської дійсності своєї епохи, що показала. Чи остільки він в європейському, світовому масштабі, як Гете, Шекспір, Данте, — це вже питання не міри генія Пушкіна, а міри "світової" тієї Росії, в якій жив і творив Пушкін. Оскільки ж він був першим поетом на новому європейському просторі, поетом молоді національної культури, що складалася в сусідстві і у взаєминах з культурами більш зрілими, він був, можливо, більше європейцем, ніж російським, в порівнянні хоча б з Гоголем.

В той же час Пушкін національний в широкому розумінні, оскільки його творчість

відобразила російську дійсність епохи, її буржуазне становлення зі всіма властивими їй суперечностями. Пушкін — людина нового, післяреволюційного часу, що відчуває і мислить суто історично, і його "громадянство всього світу", — на історичному світогляді заснована свідомістю єдності людської культури — роблять його учасником страждань і радощів культурного європейця свого часу. Як "європеець" Пушкін погано відчував себе в Росії.

Ви пам'ятаєте хвилюючі вірші "Євгенія Онегіна", написані в Одесі біля моря:

Придет ли час моей свободы?
Пора, пора! — взываю к ней;
Брожу над морем, жду погоды,
Маню ветрила кораблей.
Под ризой бурь, с волнами споря,
По вольному распутью моря
Когда ж начну я вольный бег?
Пора покинуть скучный берег
Мне неприятной стихии...

Ті ж настрої і в листах. Ось скорботне питання Пушкіна в листі до П. А. Плетневу в першій половині грудня 1825 року: "Що мені в Росії робити?". Або в листі до П. А. Вяземському 27 травня 1826 року: "Ти, який не на прив'язі, як можеш ти залишатися в Росії? Якщо цар дасть мені свободу, то я місяця не залишуся. Ми живемо в сумному столітті, але коли уявляю Лондон, чавунні дороги, парові кораблі, англійські журнали або Паризькі театри..., то моє глухе Михайлівське наводить на мене тугу і сказ". В цьому ж листі рідна країна для нього — "проклята Росія". І в травні він пише дружині з Москви: "Брюлов зараз від мене їде до Петербургу скриплячи серце; боїться клімат і неволю... Чорт загадав мене народитися в Росії і душею і талантом!"

Пушкін до кінця днів був в русі. Як сказав про нього Н. Станкевіч в листі до Я. Неверову (1837 р.): "Спокій був не для нього; бунтівно він прожив і бунтівно він помер".

Використана література

1. В. Скидан "Брянская тропинка к Пушкину", 1991.
2. Ю. Тынянов "Пушкин", 1983.
3. И. И. Пущин "Записки о Пушкине", 1956.
4. Л. А. Черейский "Пушкин и его окружение", 1989.
5. М. А. Цявловский "Летопись жизни и творчества А. С. Пушкина", 1951.
6. "А. С. Пушкин в воспоминаниях современников"
7. А. С. Пушкин "Собрание сочинений".